

היתה", שבה כיהנו משה ויהושע כזוג נשיאים, בעת ובעונה אחת (שלא כדברי הגמרא, שלפיהם כיהן משה לבדו בתחילת היום, ויהושע – בסופו)⁶⁶; וכאן אין המלה "דיוזגי" צריכה פירוש, שכן משמעותה היא כפשוטה – זוג הפועל יחד⁶⁷.

(לקוטי שיחות חכ"ט ע' 197 ואילך)

טו

הוא וְהוֹשֶׁעַ בֶּן נֹון (לב, מד)

"שבת של דיוזגי היתה, ניטלה רשות מזה וניתנה לזה. העמיד לו משה מתורגמן ליהושע, כדי שלא יאמרו ישראל: 'בחיי רבך לא היה לך להרים ראש'. ולמה קוראהו כאן 'הושע'? לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף-על-פי שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחילתו" (רש"י)

יש לשאול: מדוע מצרף רש"י בדיבור אחד שלושה עניינים שונים – (א) "שבת של דיוזגי היתה", (ב) העמדתו של המתורגמן ליהושע, (ג) הסיבה לכך ששמו מופיע כאן בצורה "הושע"⁶⁸?

יש מדרשות חלוקות הסבורות שאכן היה זה ערב שבת (ראה תוספות ד"ה מכאן – מנחות ל, א. ובעוד ראשונים ואחרונים – נסמנו בלקוטי שיחות ח"ו ע' 361).

ומסתבר לומר, שיש כאן טעות המעתיק. כלומר:

בדברי רש"י המקוריים היה כתוב בקיצור "ש" של דיוזגי", כשהכוונה היא למלה "שלטון" או "שררה" [והיינו, שהיתה כאן שררה ושלטון משותפים של משה ויהושע] – והמעתיק לא הבין את הסימן "ש", ולכן פיענח אותו (בהתאם לדברי הגמרא) "שבת", אם כי כוונת רש"י כאן לא היתה לכך.

66. אמנם גם בדברי רש"י נאמר "ניטלה רשות מזה וניתנה לזה"; אך יש לפרש שהכוונה היא לומר שנשיאותו הבלעדית של משה ניטלה ממנו, והפכה לנשיאות משותפת עם יהושע.

67. יש להוסיף ולבאר את הלשון "דיוזגי" – שכוללת פעמיים את המושג "זוג" (שהרי גם "דיו" פירושו "זוג", כדברי הרא"ם ועוד) – על פי המשך דברי רש"י, שמשה העמיד מתורגמן ליהושע, כך שהוא דיבר באזני העם בתור נשיא שיש לו מתורגמן; ולפי זה מובן כפל ה"זוגות", כי היה כאן שתי זוגות בעת ובעונה אחת: משה ומתורגמנו, יהושע ומתורגמנו.

68. יש לציין, שבדברי חז"ל אכן מופיע כל אחד מהנושאים בנפרד ובמקום אחר: הנושא

ויש לומר, שכל אחד משני הנושאים הנוספים בא לתרץ קושי המתעורר בעקבות הנושא שלפניו:

דברי רש"י "שבת של דיוזגי היתה, ניטלה רשות מזה וניתנה לזה" – כלומר שמנהיגותו של יהושע החלה עוד בחייו של משה – מעוררים תמיהה: מדוע הועברה המנהיגות ליהושע באופן כזה? מדוע לא ניתן היה להסתפק בכך שיהושע ימלא את מקומו של משה לאחר מותו, כנהוג בדרך-כלל.

על כך משיב רש"י בדבריו "העמיד לו משה מתורגמן ליהושע, כדי שלא יאמרו ישראל 'בחיי רבך לא היה לך להרים ראש'":

בחיי משה היה יהושע ידוע כ"משרת משה", "נער" בלבד⁶⁹, רחוק בתכלית מכל מחשבה על הרמת ראש ומנהיגות; אילולא הוכתר לעמדת מנהיגות עוד בחיי משה ועל-ידי משה – היו בני-ישראל מתקשים לקבל את מנהיגותו⁷⁰, שכן דמותו היתה חקוקה בעיניהם כמשרת צנוע שאינו נושא את ראשו ("בחיי רבך לא היה לך להרים ראש").

לשם כך היה על משה להרים בעצמו את ראשו של יהושע ולהכתירו עוד בחייו, עד כדי מינוי מתורגמן שימסור את דבריו לעם, כדי שיוכלו בני-ישראל לקבל את מנהיגותו לאחר מותו של משה.

אלא שמעתה מתעוררת שאלה נוספת: אם אמנם כוונת הכתוב כאן היא לחזק ולהעצים את מנהיגותו של יהושע, כדי שבני-ישראל יתבטלו כלפיו ויקבלו את מנהיגותו – איך ייתכן שדוקא כאן מכנה אותו הכתוב בשמו הישן "הושע", המזכיר את ימיו הראשונים כמשרת משה, עוד לפני שמשה שינה את שמו ליהושע?⁷¹

הראשון – סוטה יג, ב; הנושא השני – ספרי בתחילת פרשת וילך; והנושא השלישי – בספרי כאן.

69. משפטים כד, יג; תשא לג, יא; בהעלותך יא, כח. [התואר "נער" נאמר על יהושע גם בהיותו קרוב לגיל ששים שנה – ראה אבן עזרא ורמב"ן תשא שם].

70. ואכן, אפילו משה עצמו סבר בתחילה שיהושע לא יוכל להנהיג את בני-ישראל בכוחות עצמו, ולכן אמר לו "זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתן" (פרש"י וילך לא, ז).

71. דבר המדגיש את העובדה שיהושע לא היה מושלם בכוחות עצמו, אלא הוא נזקק

על כך משיב רש"י בדבריו "ולמה קוראו כאן 'הושע'? לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף-על-פי שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחילתו": אמנם משה פעל כדי לרומם את יהושע ולחזק את מנהיגותו, אבל הדבר לא הביא את יהושע לידי גאווה והתנשאות, אלא הוא נשאר שפל בעיני עצמו כמקדם⁷².

(לקוטי שיחות חכ"ט ע' 195 ואילך)

מז

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר. עֲלֶה אֶל הָרֵי הָעֲבָרִים הַזֶּה הָרֵי נֹבֹ . . וּמִתְּבָרָר אֲשֶׁר אָתָּה עֲלֶה שָׁמָּה
(לב, מח-נ)

"וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה – בשלושה מקומות נאמר 'בעצם היום הזה': נאמר בנח 'בעצם היום הזה בא נח וגו'', במראית אורו של יום – לפי שהיו בני דורו אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישים בו – אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, ולא עוד, אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה; אמר הקב"ה: הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כוח למחות – יבוא וימחה. במצרים נאמר 'בעצם היום הזה הוציא ה' – לפי שהיו מצריים אומרים: בכך וכך, אם אנו מרגישים בהם – אין אנו מניחין אותם לצאת, ולא עוד, אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין להם; אמר הקב"ה: הריני מוציאן בחצי היום, וכל מי שיש בו כוח למחות – יבוא וימחה. אף כאן, במיתתו של משה, נאמר 'בעצם היום הזה' – לפי שהיו ישראל אומרים: בכך וכך אם אנו מרגישים בו – אין אנו מניחין אותו; אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיו לנו את

לתפלה מיוחדת של משה שיתפלל עליו "י-ה יושיעך מעצת מרגלים" (שלח יג, ח-טז. וראה רש"י שם).

72. ויש להטעים זאת לפי דברי חז"ל (רש"י פינחס כז, כ) "פני משה כחמה פני יהושע כלבנה" – גם כשיהושע היה נשיא ומנהיג, הוא עדיין המשיך להרגיש את עצמו בבחינת "מקבל" כלבד. כמו הלבנה שכל אורה בא לה מהשמש.